

ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรม
การสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

A CASE STUDY-BASED ONLINE INSTRUCTIONAL SYSTEM FOR
ENHANCING SOCIAL STUDIES INSTRUCTIONAL INNOVATION
OF STUDENT TEACHER BUDDHIST COLLEGE BUDDHACHINARA
MAHACHULALONGKORNRAJVIDYALAYA UNIVERSITY

พระสมพงษ์ ญฐิติโก (เต๋าเง้า),

PhraSompong Natthiko (Thaongao)

สมชัย ศรีนोक,

Somchai Srinok

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ,

Niwes wongsuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : sompong.tha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 4) เพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนใน

* Received 9 January 2024; Revised 29 June 2024; Accepted 30 June 2024

สถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบผสมวิธีวิจัยแบบพัฒนา (R&D) โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 24 รูป/คน การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของระบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์/การใช้งานคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับมาก รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า 2.1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ คือ การวางแผนรูปแบบการสอน เช่น สร้างสื่อในการผสมผสานการเรียนการสอนออนไลน์ให้นิสิตไม่รู้สึกลำบากหน่าย การเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการเรียนที่มีความมีความยืดหยุ่นสูง เพราะฉะนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ 2.2) ด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ คือ การเรียนออนไลน์ทุกบ้านที่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ เรียนท่ามกลางเสียงรบกวน นิสิตทุกคนไม่ได้มีอุปกรณ์สื่อสารเป็นของตัวเองบางครั้งครัวที่มีบุตรหลานหลายคน อาจจะต้องแบ่งกันใช้ 2.3) ด้านการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ คือ ให้นิสิตได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมกระตุ้นนิสิตสม่ำเสมอด้วยวิธีสอนตามแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การใช้บทเรียนไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3. สร้างและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า 3.1) ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ด้านปัจจัยเกื้อหนุน อยู่ในระดับปานกลาง 3.2) ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 14.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 และผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนมีค่าเฉลี่ย 18.21 และค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน 1.06 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

4. ประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าการประเมินประเมินประสิทธิภาพระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ระบบการสอนออนไลน์, นวัตกรรม, นวัตกรรม, นวัตกรรม

Abstract

The objectives of this study were 1) to investigate the current state of online teaching of internship 1 subject; 2) to analyze problems and obstacles of online teaching of internship 1 subject; 3) to construct and develop an online learning system for internship 1 subject; and 4) to evaluate the efficiency of the online learning system of Phuttha Chinarat Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Research and development (R&D) were applied in this study. The 24 subjects were selected by using the purposive sampling method. The opinion survey was used to collect data from 32 subjects. The quantitative data were analyzed by using mean and standard deviation. The qualitative data were collected by interviewing 12 experts in order to develop the system. The focus group discussion was conducted with 9 experts to evaluate the appropriateness of the system. The data were analyzed using content analysis.

The results were as follows:

1) The current state for online teaching of internship 1 subject of Phuttha Chinarat Buddhist College was overall at a high level. Considering each aspect, the online teaching problems and the use of computers were at a high level. Other aspects were at a moderate level.

2) The results of the analysis of online teaching problems and obstacles were revealed as follows: 1. Planning an online teaching system, for example, interesting instructional media should be integrated into online teaching to deal

with students' boredom. As online learning gives students more flexibility than in a traditional classroom, a higher responsibility is needed. 2. Problems and obstacles in managing online learning were distraction caused by noise and the lack of ICT tools in extended families. 3. The development of online teaching involved giving students the opportunity to study and motivating them through the use of appropriate ICT learning tools.

3) In terms of the construction and development of online learning system, the results were as follows: 1. Satisfaction level towards Online learning system to enhance the creation of Social Studies innovation of students majoring in Social Studies, faculty of Education, Phuttha Chinarat Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University was at a high level. Considering each aspect, supporting factors received a moderate level. 2. The post-test scores (mean=14.50, S.D.=1.18) were higher than pre-test scores (mean=18.21, S.D.=1.06), with a statistically significant level of .05.

4) The efficiency of online learning system was at a high level.

Keywords : Online teaching system, Innovation, Student of faculty of Education

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ เกิดจากการหลั่งไหลของเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยมาพร้อมด้วยแนวคิดนวัตกรรมใหม่ ๆ กระจายไปสู่ทั่วทุกภูมิภาคของโลก สร้างความเจริญก้าวหน้าและความใกล้ชิดให้เกิดขึ้นระหว่างประเทศกับประเทศ ประชาชนกับประชาชน ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยหลายรูปแบบสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ทำการติดต่อได้อย่างกว้างขวาง และสะดวกรวดเร็วจากระบบการสื่อสารระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้มีความสัมพันธ์และเข้าใจกันมากขึ้น นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ก้าวหน้าทันสมัยเสมือนอยู่ใกล้ชิดติดต่อกันได้สะดวกรวดเร็วทุกเวลาเนื่องจากโลกไร้พรมแดน (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2553, น. 5-6) การพัฒนานิสิต นักศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจึงต้องใช้ระบบการศึกษาเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะเข้ามาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในวันอันใกล้ และอนาคตข้างหน้า เพราะฉะนั้นสถานศึกษาต้องมีกระบวนการทำให้ผู้ที่ผ่านเข้าไปศึกษาในสถานศึกษาแล้วนั้นออกไปเป็นบุคลากรที่มี

ความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพให้เจริญยิ่งขึ้นได้ (พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร), 2561, น. 2)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก เป็นสถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐ เป็นสถาบันหนึ่งที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์การจัดการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนออนไลน์ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่นิสิต นักศึกษาสามารถเข้ามาเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนออนไลน์เป็นสื่อกลางระหว่างอาจารย์กับนิสิต นักศึกษา ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (แผนพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564), น. 5) วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารรวมทั้งยังใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในด้านการศึกษาโดยเฉพาะมาพัฒนาในด้านการเรียนการสอนให้กับนิสิต นักศึกษา ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพชั้นสูงต่าง ๆ การฝึกภาคปฏิบัติงานวิชาชีพก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนในวิชาชีพนั้นมีความรู้ความสามารถอย่างสมบูรณ์ ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการผลิตครูที่จะให้ได้ครูที่มีคุณภาพ เพราะว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการผลิตกระบวนการหนึ่ง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ถือว่าเป็นหัวใจของการผลิตบุคลากรในสาขาอาชีพต่าง ๆ วิชาชีพครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราชใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารรวมทั้งยังใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในด้านการศึกษาโดยเฉพาะมาพัฒนาในด้านการเรียนการสอนให้กับนิสิต นักศึกษา ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพชั้นสูงต่าง ๆ นั้น นอกจากการเรียนในทางทฤษฎีแล้ว การฝึกภาคปฏิบัติงานวิชาชีพก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนในวิชาชีพนั้นมีความรู้ความสามารถอย่างสมบูรณ์ การฝึกปฏิบัติงานวิชาชีพทางด้านการสอนเพื่อให้เกิดประสบการณ์ในงานของครู หรือที่เรียกว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครุนั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการผลิตครูที่จะให้ได้ครูที่มีคุณภาพ เพราะว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการผลิตกระบวนการหนึ่ง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ถือว่าเป็นหัวใจของการผลิตบุคลากรในสาขาอาชีพต่าง ๆ วิชาชีพครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (กรมการฝึกหัดครู, 2529 : 4-5) ในปัจจุบันมีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ การสื่อสารสองทางโดยการใช้เสียงและภาษากายประกอบ การจัดการเรียนการสอน คือ การควบคุมดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยและตั้งใจเรียน ต้องให้ความสำคัญและจะต้องสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วุฒินันท์ อบอุ่น, 2544, น. 51)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นดังกล่าว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช จึงส่งเสริมให้นิสิตดำเนินตามแผนปฏิบัติการ เรื่องการจัดการเรียนการสอนทางระบบออนไลน์ สำหรับนิสิต นักศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยศึกษา เรื่อง “ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อพัฒนาศักยภาพนิสิตให้ดีขึ้น และมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อสร้างและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. เพื่อประเมินประสิทธิผลระบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาวิจัย เรื่อง “ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบพัฒนา (Research and Development = R&D) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ด้านประชากร ได้แก่ อาจารย์คณะครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช และนิสิตที่กำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 คณะครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 32 รูป/คน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 12 รูป/คน

4. การวิจัยแบบพัฒนา (Research and Development = R&D) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตที่กำลังศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565 คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจำนวน 24 รูป/คน

5. ขอบเขตด้านสถานที่ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิชาสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายด้าน 1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน คิดเป็น ร้อยละ 62.5 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ อายุ 20 -25 ปี จำนวน 20 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นนิสิต จำนวน 21 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 65.6 2. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ภาพรวม พบว่า ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.133)

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปผลการสัมภาษณ์ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 1) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (อาจารย์) (1) ผู้รับผิดชอบมีจำนวนไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่

ห้องเรียนออนไลน์ (2) ผู้รับผิดชอบยังมีเครื่องมือที่ไม่เพียงพอทำให้มีอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ห้องเรียนออนไลน์ (3) ผู้ปฏิบัติหน้าที่หนึ่งคนรับผิดชอบงานหลายด้าน ผลทำให้งานล่าช้า ผิดพลาด (4) จัดตารางทำงาน เมื่อมีการบ้านที่ได้รับมอบหมายหลายอย่างพร้อมกัน

2) ข้อเสนอแนะต่อสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (1) ควรเพิ่มผู้รับผิดชอบสำหรับการปฏิบัติหน้าที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดเป็นประสิทธิผลที่ดีมากอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้ (2) ควรจัดหาเครื่องมือให้เพียงพอจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่รวดเร็วมากขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (3) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (1) ระบบ internet ทั้งทางผู้สอน และนิสิต (2) นิสิตขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามผู้สอนและไม่ใส่ใจศึกษาใบงาน (3) นิสิตขาดความกระตือรือร้นในการเรียน และการหายตัวของนิสิตระหว่างเรียน (4) แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (1) การมีวัตถุประสงค์การเรียนการสอนแบบออนไลน์ ควรมีการอธิบายวัตถุประสงค์และชี้แจงเงื่อนไขในการเรียนแก่ผู้เรียนรวมถึงการวิเคราะห์บริบทการเรียน ทั้งผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหา สื่อการเรียนการสอน และเวลา (2) กลยุทธ์การเรียนการสอนออนไลน์ การทำงานเป็นระบบ ความรับผิดชอบ การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ การสร้างแรงจูงใจ การนำเสนอผลงาน การสะท้อนผลและการประเมินผลการเรียนออนไลน์ (5) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (1) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจ อย่างครบถ้วนในสิ่งที่จำเป็นในการใช้งานระบบห้องเรียนออนไลน์ (2) ควรมีค่าตอบแทนหรือสนับสนุนเงินรางวัลให้กับอาจารย์ผู้สอนที่ใช้ระบบห้องเรียนออนไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์ (3) ควรมีการขยายกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา เช่น การศึกษากับนิสิตมหาวิทยาลัย ในวิทยาเขตอื่น ๆ เช่น วิทยาเขตนครสวรรค์ วิทยาเขตแพร่ เป็นต้น

3. ผลการวิเคราะห์การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีจำนวน 16 คน คิดเป็น ร้อยละ 66.7 อายุส่วนใหญ่ อายุ 20 -25 ปี จำนวน 21 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 87.5

2. ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช 1) ภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50, S.D. = 0.233$) 2) ด้านหลักสูตร/เนื้อหา พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76, S.D. = 0.318$) 3) ด้านผู้เรียน พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76, S.D. = 0.318$) 4) ด้านผู้สอน พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.463$) 5) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54, S.D. = 0.499$) 6) ด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ($\bar{X} = 2.97, S.D. = 0.528$)

4. ประสิทธิภาพของระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครูศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย

1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 14.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 และผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนมีค่าเฉลี่ย 18.21 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.06 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย ผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนค่าเฉลี่ย 14.015 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการเรียนการสอนแบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง “ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (นิสิต) ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ (อาจารย์) ด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ / การใช้งานคอมพิวเตอร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ มั่นสุขผล และคณะ (2558, น. 348) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากฎธรรมชาติและความต้องการใช้อิเลิร์นนิ่งของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร” ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการใช้ e-learning ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยมีพฤติกรรมการเข้าใช้งานระบบ e-learning 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ ส่วนใหญ่มีการใช้งานในช่วงเวลา 18.01–21.00 น. เวลาในการใช้งานแต่ละครั้งใช้เวลาครั้งละ 1-2 ชั่วโมง โดยมีการใช้งานผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shu-Sheng Liaw, and Hsiu-Mei Huang, (2011, p.15) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการสืบสวนทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์” ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาชายมีทัศนคติเชิงบวก ด้าน e-learning มากกว่านักศึกษาเพศหญิง มากกว่านั้นการเรียนรู้ด้วย e-learning ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์มีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ อีกทั้งการใช้คอมพิวเตอร์นี้สามารถเป็นแรงจูงใจของผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ด้วยระบบ e-learning ได้นอกจากนี้ความสามารถและแรงจูงใจจากภายในและภายนอก มีความสำคัญและส่งเสริมความตั้งใจเชิงพฤติกรรมในการใช้ e-learning

2. ผลการศึกษาวិเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสอนออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

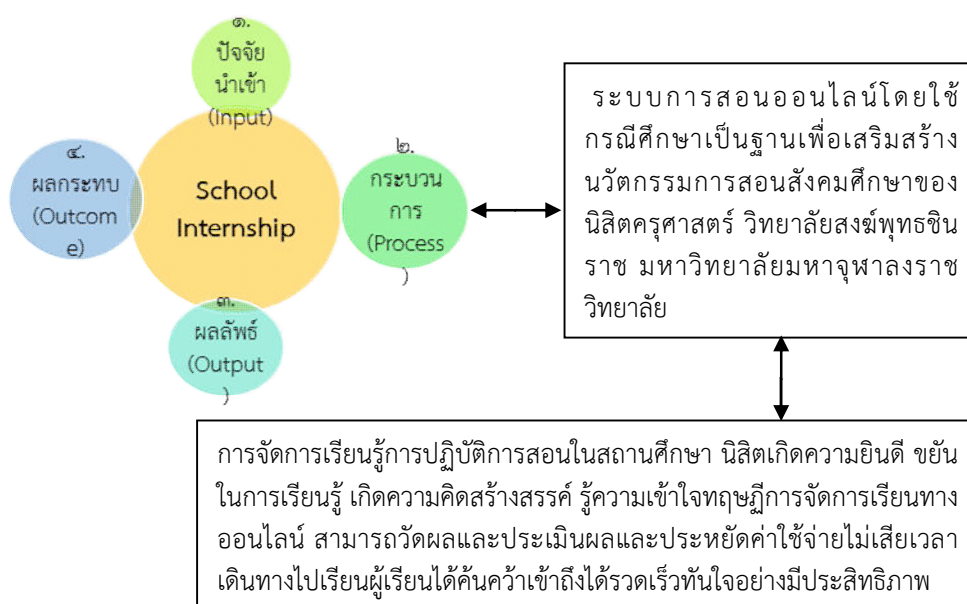
พบว่า ด้านสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผู้สอนควรมีการวางแผนรูปแบบการสอน เช่น สร้างสื่อในการผสมผสานการเรียนการสอนออนไลน์ให้ทันสมัยไม่รู้สึกลำบาก ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับผู้สอนด้านปัญหา อุปสรรคในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ การเรียนออนไลน์ไม่ใช่ทุกบ้านที่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ บางบ้านที่ไม่ได้มีห้องส่วนตัว ต้องเรียนท่ามกลางเสียงรบกวน ด้านการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ควรเพิ่มเติมให้นิสิตได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมกลยุทธ์ กระตุ้นนิสิตอย่างสม่ำเสมอด้วยวิธีสอนตามแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับ อุบล พวงมาลา (2552) ได้ทำการศึกษา “การพัฒนากระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่” พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สามารถจัดทำโครงร่างการวิจัยลงมือปฏิบัติการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ตลอดจนสามารถนำเสนอผลงานการวิจัยต่อที่ประชุมผลการทำวิจัยในชั้นเรียนและผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ Asunka (2008, p.3) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้ออนไลน์ในอุดมศึกษาใน Sub-Saharan แอฟริกา: ประสบการณ์และการรับรู้ของนักเรียนมหาวิทยาลัยกานา” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนไม่ได้ตอบแนวทางการสอนออนไลน์อย่างชอบสร้าง เช่น การอภิปรายแบบอะซิงโครนัส และกิจกรรมการเรียนรู้โครงการที่ไม่ค่อยดี และรับรู้การเรียนรู้ออนไลน์ที่ทำงานร่วมกัน

3. การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พบว่า ระดับความคิดเห็นความพึงพอใจต่อระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักสูตร/เนื้อหา ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านปัจจัยเกื้อหนุน สอดคล้องกับ เล็กฤทธิ์ ชันทองชัย (2560, น.1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการเรียนรู้ออนไลน์โดยใช้รูปแบบการสอน MIAPCED เพื่อส่งเสริมทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกสอนกลุ่มวิชาคอมพิวเตอร์” พบว่า การวางแผนจัดการเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้รูปแบบการสอน MIAPCED เพื่อส่งเสริมทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกสอนกลุ่มวิชาคอมพิวเตอร์ โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพของระบบการสอนออนไลน์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ รายวิชาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีผลสัมฤทธิ์หลังการเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 20 คะแนน อยู่ในระดับ

9.45 และหลังเรียน 20 คะแนนอยู่ในระดับ 14.15 ซึ่งเป็นตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ กานต์ณรงค์ สอนสกุล (2562, น. 1) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานและการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานและการใช้ปัญหา เป็นฐาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.86/75.20 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ระบบการสอนออนไลน์โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมการสอนสังคมศึกษาของนิสิตครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงราชวิทยาลัย คือ การจัดการเรียนรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา นิสิตเกิดความยินดี ขยันในการเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้ความเข้าใจทฤษฎีการจัดการเรียนทางออนไลน์ สามารถวัดผลและประเมินผลและประหยัดค่าใช้จ่ายไม่เสียเวลาเดินทางไปเรียนผู้เรียนได้ค้นคว้าเข้าถึงได้รวดเร็วทันใจอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีระบบสนับสนุน กำกับดูแล และติดตามการเรียนออนไลน์ให้ชัดเจนให้มีประสิทธิภาพ
2. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจอย่างครบถ้วนในสิ่งที่จำเป็นในการใช้งานระบบห้องเรียนออนไลน์
3. ควรมีการติดตามประเมินผลการเข้าใช้งานห้องเรียนออนไลน์
4. สนับสนุนเงินรางวัลให้กับอาจารย์ผู้สอนที่ใช้ระบบ ห้องเรียนออนไลน์เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผู้สอนควรศึกษา ทำความเข้าใจในขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรมเรียนรู้ให้ชัดเจนก่อนนำไปใช้ และควรเตรียมความพร้อมในบทบาทหน้าที่ของตนเอง จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการสืบค้นหาความรู้และความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งเตรียมสื่อที่เป็นเทคโนโลยีให้พร้อมใช้และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม
2. ผู้สอนควรชี้แจงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของผู้สอนในแต่ละขั้นตอน เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมให้สะดวกและเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้งานห้องเรียนออนไลน์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการฝึกหัดครู. (2529). กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กานต์ณรงค์ สอนสกุล. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานและการใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษธุรกิจอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูสมุทรทิพย์ สิริธมโม (การเพียร). (2561). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2553). ผู้นำการบริหารยุคใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- เล็กฤทัย ชันทองชัย. (2560). การพัฒนารูปแบบระบบสนับสนุนการวางแผนจัดการเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้รูปแบบการสอน MIAPCED เพื่อส่งเสริมทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกสอนกลุ่มวิชาคอมพิวเตอร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช. (2560-2564). แผนพัฒนาวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565 จาก [https://pl.mcu.ac.th/วุดินันท์ อบอูน. \(2544\). ความต้องการแก้ปัญหาการสอนที่เน้นเรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี \(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต\). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.](https://pl.mcu.ac.th/วุดินันท์%20อบอูน.%20(2544).%20ความต้องการ%20แก้ปัญหา%20การสอน%20ที่%20เน้น%20เรียน%20เป็น%20สำคัญ%20ของ%20ครู%20โรงเรียน%20ประถมศึกษา%20จังหวัด%20สุพรรณบุรี%20(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต).%20กรุงเทพฯ%20:%20มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.%20(2552).%20การ%20พัฒนา%20กระบวนการ%20ทำ%20วิจัย%20ใน%20ชั้น%20เรียน%20แบบ%20มีส่วนร่วม%20ของ%20นักศึกษา%20ฝึก%20ประสบการณ์%20วิชาชีพครูระดับปริญญาตรี%20มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.%20เรียกใช้เมื่อ%2015%20พฤศจิกายน%202565%20จากhttp://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/801.)
- อุบล พวงมาลา. (2552). การพัฒนากระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียนแบบมีส่วนร่วมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565 จาก<http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/801>.
- Asunka S., (2008). “Online learning in higher education in Sub-Saharan Africa: Ghanaian University students' experiences and perceptions”, The International Review of Research in Open and Distance Learning.
- Shu-Sheng Liaw, and Hsiu-Mei Huang, (2011). “A study of investigating learners' attitudes toward e-learning”, 5th, International conference on Distance Learning Nd Education IPCSIT.

